

Öğrencilerin Girişimcilik Niyetleri ve İslami Finans Algı Düzeylerine Yönelik Bir Araştırma: Düzce Üniversitesi Örneği

Özkan Şahin¹
Elyesa Yılmaz²

Özet: Girişimcilerin en temel sorunlarından olan finansal kaynağa erişim konusunda geleneksel bankacılık kadar katılım bankacılığı da önemli bir yer tutmaktadır. İslami finans kurumları geleneksel bankacılığa alternatif olabilecek araçlarla çalışmalarına devam etmektedirler. İslami Finans araçları, girişimcilerin ihtiyacı olan kaynakları İslami hassasiyetlere dikkat ederek temin noktasında önem arz etmektedir. Bu çalışmada İslami finans araçlarının girişimcilik niyeti üzerine etkisi araştırılmıştır. Söz konusu çalışma Düzce Üniversitesi öğrencileri ile anket tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda İslami finans araçlarının girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı etkisi olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin girişimcilik niyeti ile gelir - eğitim düzeyleri ve girişimcilik eğitimleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslami Finans, Girişimcilik, Girişimcilik Niyeti

1. Giriş

Adam Smith'in de öne sürdüğü üzere bireysel anlamda faydasını maksimizasyonu makro anlamda da fayda maksimizasyonunu sağlamaktadır. Bu yüzden girişimcilerin ülkelerinin kalkınması ve gelişmesinde payı büyüktür.

Richard Cantillon, en yaygın kabul gören girişimcilik ve girişimci tanımını 1755'te yapmıştır. Bu tanımda girişimci, kâr etmek ve işletmeyle ilgili tüm riskleri üstlenmek için işi düzenleyen kişi olarak

1. Dr. Öğretim Üyesi, Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi.

2. Bu makale Elyesa Yılmaz'ın yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

tanımlanır (Korkmaz, 2012). Diğer bir ifade ile girişimcilik kavramı, bir girişimcinin yaklaşımı ve girişimsel süreci ise; ‘ne ile uğraştığı’ olarak tanımlanabilir (Doğan, 2010).

Schumpeter (1934) ise girişimciyi “yeni kombinasyonlar” yaratmak fonksiyonunu yenilikçilik faaliyetleriyle yürüten, yani bütün kaynak ve güçlerin arasından “değişik ya da aynı şeyleri farklı metotlarla üreten” bir birey şeklinde tanımlamıştır. Yine tanım olarak girişimciyi yenilikçi olarak ifade ederek, işletme ve teknoloji dinamiklerini bütünleştirmiştir. Schumpeter’e göre girişimcilik, ekonomideki, temel ekonomik yapıları oluşturan ve ortadan kaldıran bir kavramdır.

1990’lı yıllarda yapılan girişimcilik kavramına ilişkin tanımların anlam ve ifade olarak birtakım kelime gruplarında birleştiği görülmüştür. Bulmak, başlatmak, yeni bir iş kurmak, yeni ürün, üretim, inovasyon, satın alma, izleme olanakları, belirsizlik, risk alma, kişisel menfaat, kar, işletme, yönetim, liderlik, yetki ve sorumluluk, değişimi savunma, büyüme, gelişme ve strateji oluşturma olarak sıralanabilirler (Bilge ve Bal, 2012).

Girişimciliğin birçok yönden farklı türleri bulunmaktadır. Girişimcilik, mal ve hizmet üretimi, mal ve hizmetlerin pazarlama durumu, işletmenin çevresel büyüklüğü, sermaye sahipliği ve işletme şekli değişiklik gösterir. Bunlar: Bağımsız Girişimcilik, Yenilikçi Girişimcilik, Fırsat Girişimciliği, Girişimci Girişimciliği, Takipçi Girişimcilik, Kamu Özel ve Karma Girişimcilik, Sanal Girişimcilik, Çevresel Girişimcilik, İç Girişimcilik, Kadın Girişimciliği ve Sosyal Girişimcilik olarak sıralanabilir (Akpınar, 2009).

Girişimcilik üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, girişimciliği etkileyen unsurlar literatürde üç şekilde değerlendirilmiştir. Bunlar bireysel, çevresel ve firma yaklaşımlarıdır. Girişimciliği kişinin psikolojik özelliklerinin ve demografik durum özelliklerinin etkilediğini beyan eden bireysel yaklaşımda, cinsiyet, yaş, medeni hal, eğitim durumu, ailede girişimci varlığı ile ailenin gelirini açıklamaktadır. Girişimciliği belirlemede etkili olan diğer bir faktör de kişinin psikolojik

yapısıdır (Korkmaz, 2012).

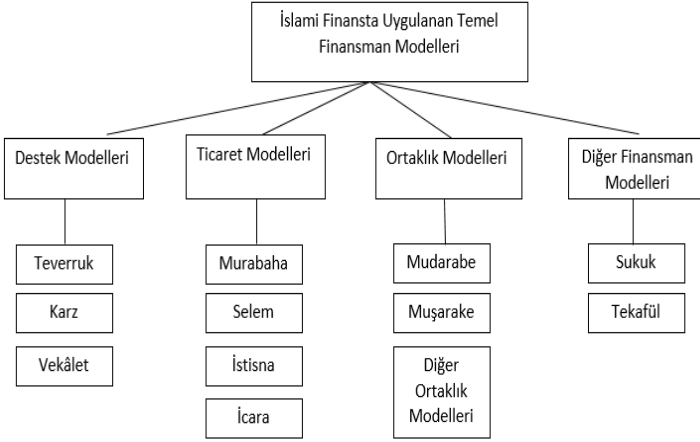
Çalışmanın bir diğer kavramı olan İslami finans ise İslam ekonomisi düşüncesinden ortaya çıkmıştır ve bu anlayış çerçevesinde sürekli gelişmekte olan İslami ekonomik faaliyetler, beraberinde muhtelif finansal sistemlerin olumlu yönde ivme kazanmasına ve geleneksel bankacılığın karşısında alternatif bankacılık sistemi olarak çıkmasında etkili olmuştur. Bu süreçte, İslami bankacılığın konvansiyonel finansal sisteminin dışında kalmadan faaliyetlerini sürdürülebilmesi için dünyanın birçok ülkesinde geleneksel finansman yöntemlerine alternatif olabilecek İslami finansa uygun finansal yöntemler ve risk yönetim sistemleri geliştirilmektedir (Yakar ve diğerleri, 2013).

İslamiyet, Müslümanların günlük yaşantılarını, psikolojik yapılarını, kültürel zeminlerini, çalışma şekillerini, alışkanlıklarını, tüketimini, üretimini ve dahi harcamalarını kısaca, insanlarla ilgili her şeyi etkiler ve yönlendirir. Bu nedenle girişimcilik kavramı dinlere göre şekillenebilmektedir. Dini kurallar içinde yer alan ve ticari hayatı etkileyen kurallar bireylerin girişimciliği algılama ve uygulamalarında farklılıklara neden olabilmektedir. Din ve girişimcilik arasında çok yönlü bir ilişki mevcuttur. Dodd ve Seaman (1998) 'ın yapmış oldukları çalışmalara göre din, inanç sahibi insanların girişimcilik faaliyetlerini, girişimcilik kararlarını, girişimsel yönetimlerini ve içerisinde buldukları çevreyi etkilemektedir. Bu kapsamda, dinin insanlar için hem gündelik yaşamda hem de çalışma hayatlarında ne derece etkili ve önemli olduğu aşikârdır.

Geleneksel finans parayı bir mal olarak görür. Bu durumda, gelir sadece ilgili yatırımın zaman değeri ile orantılı olur. Ancak, İslami finans varlık temelli bir sistemdir ve parayı klasik finanstaki mantık gibi bir meta olarak görmez. Sosyal refahı artırmak amaçlı üretken faaliyetlerde para kullanmak esastır. Bu manada İslami finans, vade farkını meşru olarak görmektedir. Paranın yatırıma dönüştürülmesi, maddi imkânın ekonomik mülkiyetine fiziksel sahiplik yoluyla katkıda bulunma şeklidir (Cox ve diğerleri, 2005).

Literatürde gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde dinin insanların yaşam tarzları ve davranışlarını etkilediği belirlenmiştir. Autredsh ve diğerleri (2007) gerçekleştirdikleri çalışmada farklı dinlere mensup insanların dinlerinin de etkisiyle farklı girişimcilik özelliklerinde bulunduğunu belirlemiştirlerdir. İslamiyet'te ise girişimciliğe ayrı bir bakış açısı söz konusudur. İslam Hukuku uzmanlarına göre, insanlar ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunurken onlara bağış veya direkt maddi destek yerine onlara iş vererek yardımcı olabilirler. Bu yaklaşım tarzı İslamiyet'te bir öneriden ziyade bir zorunlu bir toplumsal yargı olarak karşımıza çıkmaktadır (Er ve Mutlu, 2017). Bu sebeple girişimcilik kavramı bu açıdan ele alındığında İmam Gazali Bu çerçeveden bakıldığında İmam Gazzali girişimcilik yapan bir Müslümanın amacının yalnızca kendi karı değil aynı zamanda da İslamiyet'in hükmettiği zorunlu görevleri yerine getirebilme amacının da etkili olduğunu belirtmektedir (Ghazanfar ve Islahi, 1997).

Türkiye'de katılım bankacılığı sektöründe 2019 yılında toplamda 215,45 milyon Amerikan doları fon toplanmıştır. Toplanan bu fonların 149,47 milyon doları kredi olarak kullanılmıştır (TTKB, 2019). Sukuk olarak adlandırılan ve katılım bankacılığı sisteminin finansal enstrümanları olan ürünlerin son beş yıldaki gelişimi miktar olarak şu şekildedir; Dünya üzerinde 2014 yılında toplamda 299 milyar dolar sukuk ürünleri işlemi gerçekleştirilirken bu rakam 2015 yılında 342 milyar dolar, 2016 yılında 345 milyar dolar, 2017 yılında 426 milyar dolar ve 2018 yılında ise 470 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de katılım bankalarının sektör içindeki payı ise yüzde 6,3 seviyesindedir. Sürekli artan bir grafik sergileyen sukuk ürünlerinde uluslararası alanda 2018 yılında en çok tercih edilen enstrüman ise yüzde 50'lik bir oran ile Wakala'dır. İkinci sırada en çok tercih edilen ürün yüzde 17'lik bir oran ile İcara ve üçüncü sırada yüzde 7'lik bir oran ile Wakala ve Muraba karışımı olan ürün gelmektedir. İslami finans sisteminin İslam hukukuna bağlı olarak geliştirilen modeller toplu olarak şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1. İslami Finansta Uygulanan Temel Finansman Modelleri

Kaynak: Sili ve Çürük, 2013

Şekil 1’de olduğu gibi İslami finansta uygulanan modelleri dört kısım da inceleyebiliriz. Bunlar: ortaklık modelleri, ticaret modelleri, diğer finansman modelleri ve destek uygulamalarıdır.

İslami finans, 1960’lı yıllarda bazı Arap ülkelerinde finansal sektörün küçük bir parçası olarak ortaya çıkmış ve İslam hukukuna uygun uygulamaları nedeniyle kendisini geleneksel rakiplerinden ayırmıştır (Ahmad, 2010). Türkiye’de ise Faisal Finans ve Al Baraka Türk 1985 yılında bankacılık sektörüne faizsiz hizmet veren ilk kurumlar olarak piyasada hizmet vermeye başlamışlardır (TKBB, 2018). 2005, Türkiye’nin İslami finans alanında değişim açısından dönüm noktası olmuştur. Bu aşamalarla birlikte Borsa İstanbul bünyesinde kurulan Katılım Endeksi yine bu yıllarda meydana gelen gelişmelerdendir (Yıldız, 2015). Ayrıca 2015 yılında Ziraat Katılım Bankası faaliyete başlamış ve Türk finansal sisteminde ilk kamu katılım bankası olmuştur. Bu gelişmelerin devamında ise Vakıf Katılım Bankası faaliyetlerine başlayarak iki kamu bankasının da Türkiye’de İslami finans sisteminin güç kazanmasına ve bu konudaki gelişmelere de öncülük etmişlerdir.

Bu kapsamda ele alınan çalışma sonuçları ile İslami finans araçlarının bilinirliği, bu araçların girişimciler için bir sermaye olabilirliği ve İslami finans araçlarının girişimcilerin niyetinde etkili olup olmadığı hususunda gerek öğrencilere gerekse İslami finans araçları ile hizmet veren İslami finans kurumlarına yol göstermek amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde Düzce Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine yönelik durumları ile bu niyeti oluşturan etkenler arasında İslami finansta kullanılan İslami finans araçlarının etkisi incelenmiştir. Bu sayede hem öğrencilerin girişimcilik ve İslami finans ile alakalı bilgilerine dikkat çekilecek hem de İslami finans araçları ile işlem yapan kuruluşlara fikir verecek bir netice ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

2. Literatür

Konvansiyonel finans kavramının İslami açıdan beklentileri karşılamaması üzerine gelişen İslami finans kavramının en önemli temel taşlarından birisi de girişimcilik kavramıdır. İslam dini girişimciliğe ayrı bir önem vermiş ve hadislerle de rızkın büyük bir bölümünün ticarette olduğu belirtilmiştir. Bu süreçte gerek girişimcilik ekosistemi gerekse İslami finans üzerine literatürde birçok araştırma yapılmıştır.

Inceoğlu ve Aytar (1987), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada cinsiyetin, girişimcilik niyetine etkisi olmadığını ve yaşı küçük olan öğrencilerin daha girişimci olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Wang ve Wong (2004) Singapur Ulusal Üniversitesi'nde (National University) bilgisayar, fen ve mühendislik bölümlerinde öğrenim gören öğrenci üzerinde girişimcilikle ilgili yaptıkları çalışmada, cinsiyet, ailenin iş deneyimi ve eğitim düzeyinin girişimciliği etkilerken ailenin gelir durumu, etnik köken ve vatandaşlık gibi faktörlerin girişimcilik üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Aynı zamanda erkek öğrencilerin kız öğrencilere nispeten daha girişimci olduklarını da tespit etmişlerdir.

Kristiansen ve Indarti (2004)'nin Norveçli ve Endonezyalı öğren-

ciler üzerine yaptıkları araştırmada, her iki ülkede de erkek öğrencilerin, kız öğrencilerden daha yüksek girişimcilik niyetleri olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Balaban ve Özdemir (2008) tarafından yapılan “Girişimcilik Eğitimlerinin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği” adlı çalışmada Sakarya Üniversitesinin İşletme bölümündeki öğrenciler üzerinde çalışmışlardır. Çalışma sonucunda üniversite de verilen girişimcilik eğitimlerinin bireyin girişimcilik potansiyelini keşfetmesini hızlandırdığı ve yeteneklerini geliştirip başarı şansını artırmasına yardımcı olduğu tespit edilmiştir.

Yılmaz ve Sünbül (2009) Selçuk Üniversitesi’nde farklı bölümlerde okuyan öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışmada cinsiyetin, girişimcilik niyetine etkisi olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Negiz ve diğerleri (2009) Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi, Maliye ve Çalışma Ekonomisi bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde araştırma yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin “girişimcilik özellikleri” açısından erkek öğrencilerin bayan öğrencilere göre; yaratıcılık, yenilik, risk alabilme, sosyal statü kazanma isteği gibi özellikler açısından daha yatkın oldukları belirlenmiştir.

Akın ve Zor (2009) altı kamu üniversitesi ve üç vakıf üniversitesinde öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırma neticesinde erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha girişimci olduklarını ve finans eğitiminin kız ve erkek öğrencilerin girişimci niteliklerini etkilediği sonucuna varmışlardır.

Gürel ve diğerleri (2010) tarafından Türkiye ve İngiltere’de 409 turizm öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen araştırma neticesinde öğrencilerin aylık gelirlerinin girişimcilik niyetlerine pozitif yönlü etkisi olduğunu ve eğitimin girişimci tutumlar ve niyetler üzerinde geliştirici ve iyileştirici çok önemli bir rol oynamadığı sonucuna varmışlardır.

Şeşen ve Basım (2010) dört ayrı üniversitede spor bilimleri alanında

öğrenim gören 185 öğrenci üzerinde araştırma yapmışlardır. Yapmış oldukları araştırmaya göre; erkek öğrencilerin girişimcilik niyetleri kadın öğrencilerden yüksektir, ailesinin toplam geliri yüksek olan öğrencilerin, maddi destek sağlayabilme beklentisi doğrultusunda, aile geliri düşük öğrencilerden daha yüksek girişimcilik niyeti taşıdıkları görülmektedir. Yine diğer bir sonuç ise; yaşı büyük olan öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin, düşük olanlardan daha yüksek olmasıdır.

Korkmaz (2012), Bülent Ecevit Üniversitesi'nde yaptığı araştırmada girişimci kişiliğin meydana gelmesinde girişimcilik eğitimi önemli bir role sahiptir ve girişimcilik eğitiminin girişimci kişilik özelliklerini arttırmaya yönelik pozitif etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kılıç ve diğerleri (2012) Bandırma İİBF İşletme Bölümü öğrencileri üzerinde yapmış oldukları bir araştırmada öğrencilerin aylık gelirleri arttıkça genel manada girişimcilik özelliklerinin de arttığını tespit etmişlerdir.

Sezer (2013) Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim gören ve seçmeli girişimcilik dersi alan işletme bölümü öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmada girişimcilik eğitimleri ile almış oldukları girişimcilik dersleri arasında pozitif yönlü bir etkinin olduğu sonucuna varmıştır.

Uluyol (2013) Gölbaşı Meslek Yüksekokulu öğrencilerine yapmış olduğu araştırmaya göre; öğrencilerin yüksek düzeyde girişimcilik potansiyeline sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Fakat öğrencilerin görmüş oldukları finans ve girişimcilik derslerinin, istatistiksel olarak girişimcilik seviyelerini arttırmaya yönelik bir etkisi bulunmamıştır.

Ele alınan bu çalışmada literatürde Balaban ve Özdemir (2008), Keat vd. (2011), Bozkurt vd. (2011), Korkmaz (2012) ve Sezer (2013)'ün girişimcilik eğitimi ile girişimcilik niyeti üzerine gerçekleştirdikleri çalışmaya paralel olarak eğitim alan öğrencilerin niyetlerinde artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine benzer bir şekilde İslami finans ve araçları hakkında alınan eğitim ile öğrencilerin girişimcilik niyetleri ile arasındaki bağ Akın ve Zor (2009)'un çalışması

ile Uluyol (2013)'un yaptığı çalışmaya benzer sonuçlar vererek zayıf da olsa bir bağ olduğu tespit edilmiştir. Girişimcilik ile cinsiyet arasındaki bağın sorgulandığı kısımda sonuçlar İnceoğlu ve Aytaç (1987), Yılmaz ve Sünbül (2009) ile ters orantılı Wong (2004)'un çalışması ile doğru orantılı olarak belirlenmiştir ve cinsiyet ile girişimcilik arasında anlamlı bir bağ olmadığı gözlemlenmiştir. Yaş faktörü dikkate alındığında ise yaşı büyük öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin, yaşı küçük olanlardan daha yüksek olduğunu belirten Şeşen ve Basım (2010), Korkmaz (2012)'in çalışmasında belirlenen sonucun aksine ele alınan bu çalışmada yaş ile girişimcilik niyeti üzerinde herhangi bir istatistiksel anlamlılık tespit edilmemiştir. Diğer bir faktör olan gelir düzeyi ile girişimcilik niyeti arasındaki bağ Avşar (2007), Akın ve Zor (2009), Gürel ve diğerleri (2010) ve Kılıç ve diğerleri (2012) ile paralellik göstererek gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin girişimcilik niyetleri de yüksek olduğu görülmüştür. Sonuç olarak ele alınan bu çalışma literatürde yer alan bazı yargıların genellenebilirliğinin öğrencilerin içinde bulunduğu fiziksel ve ailevi şartlara göre değişiklik gösterebildiğini belirlemiştir.

3. Yöntem

Bu çalışmada girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik niyetlerinde İslami finans araçlarının etkisi araştırılmaktadır. Araştırma kapsamında öğrencilerin İslami finans araçları algı düzeylerinin girişimcilik niyetleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlılığı, öğrencilerin demografik özelliklerinin girişimcilik niyetleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlılığı, öğrencilerin demografik özelliklerinin İslami finans algı düzeyleri üzerindeki istatistiksel olarak anlamlılığı, öğrencilerin girişimcilik niyetleri ile girişimcilik eğitimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı, öğrencilerin girişimcilik niyetleri ile İslami finans bilgileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı, öğrencilerin İslami finans araçları algı düzeyleri ile girişimcilik eğitimi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklı-

lık olup olmadığı analiz edilmiştir.

Çalışmanın amacı çerçevesinde çalışmanın evrenini, Düzce Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Düzce Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'ndan 15.05.2019 tarihinde alınan bilgiler doğrultusunda 2018-2019 yılında Düzce Üniversitesi merkez kampüste bulunan fakültelerde ve enstitülerde öğrenim görmekte olan 16.835 lisans/lisansüstü öğrenci olduğu saptanmıştır. Araştırmanın örnekleme, evrenden kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Buna göre evreni temsil yeterliliği olan bir örneklem topluluğu oluşturulmuştur. Bu çerçevede araştırma için uygun olmayan anketler veri setine dâhil edilmemiş olup 400 tanesi uygun bulunmuştur.

Araştırmada veriler anket tekniği ile toplanmıştır. Ankette, öğrencilere yönelik değişkenlerle ilgili kırk dört, demografik özelliklerle ilgili yedi olmak üzere toplamda 51 soru yöneltilmiştir. Ankette yer alan 51 soru üç ana grup altında toplanmıştır. Birinci bölümde anketi dolduran öğrencilerin demografik özellikleri belirleyen yedi soru bulunmaktadır. Anketin ikinci bölümünde bağımsız değişken olan 'Girişimcilik Niyeti' ile ilgili yirmi beş soru bulunmaktadır. Anketin üçüncü ve son bölümünde ise; bağımlı değişken olan İslami finans ile alakalı 19 soru yer almaktadır. Anketin ikinci ve üçüncü bölümünde 5'li Likert ölçeği kullanılmıştır. Ankete katılanlardan her bir ifade için 1 ile 5 arasında katılma derecelerini gösteren (1=Hiçbir zaman, 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Sık sık, 5=Çok sık) seçeneklerden kendilerine en uygun şıkkı işaretlemeleri istenmiştir. Buna göre anket formuna verilen cevaplar sonrasında alınabilecek en yüksek puan 5, en düşük puan ise 1 olmaktadır. Böylece, ifadelerden elde edilen puanlar ile katılımcıların girişimcilik niyetleri hakkında genel bir bakış açısı ortaya konulmaktadır. Araştırmada Düzce Üniversitesi 2018-2019 öğretim yılı öğrencilerinden toplamda 419 kişiye ulaşılmış ve anket uygulanmıştır. Anketlerden 323 tanesi birebir dağıtılmış ve anket uygulandıktan sonra elden toplanmış olup, 96 tanesi ise çevrimiçi anket olarak uygulanmıştır. Gerek birebir ve gerekse elektronik or-

tamda hazırlanmış olan anketlerin uygulandıktan sonra kullanıma uygun olmayan 19 anket değerlendirilmeye alınmamıştır.

Verilerin geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Analizlerde; demografik özellikler frekans dağılımı, verilerin normal dağılım özellikleri Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilks testleri, gruplar arası farklılıkların tespiti için Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis testleri, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin tespiti için Spearman rho Korelasyon Analizi yapılmıştır.

4. Bulgular

Ankette kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirliğini test etmek için, AMOS paket programı ile ölçeklere doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi neticesinde ölçeklerin geçerli uyum indeksi içerisinde oldukları tespit edilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi ile gözlenen değişkenlerin faktör yapısının teori ve önceki ampirik bulgular ile ne derece uyumlu olduğu irdelenmektedir (In'nami ve Koizumi, 2013). Bu analiz, ölçek boyutlarının onaylanmasında kullanılmaktadır (Bagozzi ve Yi, 2012). Bu doğrultuda keşfedici faktör analizi ile ölçeklere ilişkin belirlenen yapılar doğrulayıcı faktör analizi ile onaylanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi yapısal eşitlik modellemesinin uyum indekslerine tabidir.

Tablo 1, Yapısal Eşitlik Modellemesinde en sık kullanılan uyum iyiliği indekslerine ait mükemmel uyum ve kabul edilebilir uyum değerlerini içermektedir. Tablo 2'deki değerlere göre uyum iyiliği değerleri kabul edilebilir düzeyde oldukları görülmekte ve ölçeğin örnekleme için uygun olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın bulguları elde edilmeden ve hangi tür (parametrik ya da non-parametrik) testlerin yapılacağına karar vermeden önce araştırmanın bağımlı değişkeninin (Girişimcilik Niyeti) normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Normallik varsayımlarında $n > 50$ ise Kolmogrov Smirnov testinin $p > 0,05$ olması halinde dağılımın

normal olduğu varsayılır ve parametrik testler uygulanır. Aynı şekilde basıklık ve çarpıklık (skewness ve kurtosis) değerlerinin kendi hata katsayılarına bölümlerinden elde edilen değerlerin $\pm 1,96$ aralığının içinde olması halinde de parametrik testlerden devam edilir. Buna göre çalışmadaki bağımlı değişkenin Kolmogrov-Smirnov testi p değerinin 0,05'ten küçük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çarpıklık ve basıklık katsayılarının standart hata katsayısına bölümünden elde edilen değerlerin (bağımlı değişken: çarpıklık için $-0,656 / 0,122 = -5,37$; basıklık için $0,080 / 0,160 = 0,5$) $\pm 1,96$ aralığının dışında olduğu tespit edilmiştir. Hem Kolmogrov Smirnov testi sonuçları hem de Q-Q histogramı, verilerin normal dağılmadığını göstermektedir. Bu kapsamda verilerin analizinde non-parametrik testler tercih edilmiştir.

Tablo 1. Yapısal Eşitlik Modeli Uyum İndeksleri

Uyum İndeksleri	Mükemmel Uyum Değerleri 1	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri 2
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2 \leq \chi^2/df \leq 5$
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.80 \leq GFI \leq .95$
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.80 \leq CFI \leq .95$
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.80 \leq NFI \leq .95$
TLI	$.95 \leq TLI \leq 1.00$	$.80 \leq TLI \leq .95$
RMSEA	$.00 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .10$

Kaynak: (χ^2/df , RMSEA* Schermelleh-Engel, Moosbrugger and Muller, 2003: 52; NFI, GFI, CFI, TLI* Hooper, Coughlan and Mullen, 2008: 58; $2(\chi^2/df$, GFI, TLI* Simon ve diğerleri, 2010: 239; RMSEA* Marsh, 2012: 785; CFI* Kline, 2011: 208; NFI* Hooper ve diğerleri, 2008: 55)

Tablo 2. Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Uyum Değerleri	X ² /df	RMSEA	GFI	CFI	RMR
IF - GN Uyum Değerleri	2,229(p<,001)	0,055	0,801	0,856	0,071

Yapılan araştırma kapsamında elde edilmiş olan verilere göre öğrencilerin demografik özellikleri şu şekildedir; araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmı (n=243, % 60,8) erkek, kalan kısmı da (n=157, % 39,2) kadındır. Medeni durumlar yönünden dağılıma bakıldığında zaman 37 kişinin (%9,2) evli, 363 kişinin (%90,8) ise bekâr olduğu görülmektedir. Yaş durumları yönünden bakıldığı zaman 18-20 arası yaş grubunda 56 öğrenci (%14), 21-22 yaş aralığında 171 öğrenci (%42,8), 23-24 yaş aralığında 101 öğrenci (%25,1), 25-26 yaş aralığında 31 öğrenci (%7,8) ve 26 yaş ve üzeri olan 41 öğrenci (%10,3) görülmektedir. Eğitim durumları yönünden baktığımızda çoğunun (n=380, %95) lisans öğrencisi olduğu, geriye kalan 20 öğrencinin (%5) lisansüstü öğrencisi olduğu görülmektedir. Gelir yönünden ele aldığımızda, 0-1000 TL aralığında gelire sahip 237 (%59,3) öğrenci, 1001-2000 TL aralığında 61(%15,3) öğrenci, 2001-3000 TL aralığında 48 (%12) öğrenci, 3001-4000 TL aralığında 25(%6,2) öğrenci ve 4000 TL üzeri ise 29 (%7,2) öğrenci görülmektedir. Girişimcilik eğitimi alma durumlarına bakıldığında; 129 (%32,3) öğrencinin eğitim aldıkları ve 271 (%67,7) öğrencinin ise girişimcilik eğitimi almadığı görülmektedir. İslami Finans Eğitimi alıp almama durumlarına bakıldığında ise; 51 (%12,8) öğrenci eğitim almışken, öğrencilerinin çoğunun (n= 349, %87,2) eğitim almadığı görülmüştür.

4.1. Öğrencilerin Girişimcilik Niyetleri Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmada kullanılan anketin ikinci bölümünde yer alan öğrencilerin girişimcilik niyetlerini belirlemeye yönelik yöneltilen soruların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri şu şekilde gerçekleşmiştir. En yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan maddenin “Görevimin son derece zor olduğu zamanlarda elimden gelenin en iyisini yaparım” (Ort=4,01) olduğu görülmektedir. İkinci en yüksek değer olarak “İşimi severek ve azimle yaparım” (Ort =4,00) gelmektedir. Üçüncü en yüksek değer olarak ise “Bir işte ya da uygulamada liderliği ele

almaktan çekinmem” (Ort =3,94) değeri yer almaktadır. En düşük aritmetik ortalamaya sahip üç yargı ise; birinci sırada “Geçmişte başkaları tarafından kullanılmamış yeni yöntemlerle çalışmayı denerim” (Ort =3,56), “Üzerinde çalıştığım bir konuda hata yapmaktan çekinmem” (Ort =3,46) ve “İstedğim şeyi elde ettiğim zaman bunun sebebini genellikle kendi yeteneklerim olduğu düşünürüm” (Ort =3,39) şeklinde belirlenmiştir. Genel ortalamaya bakıldığında ise öğrencilerin girişimcilik niyet düzeyi ortalamasının (Ort =3,73) ortalama ile ortalama sınır olan (Ort =2,50’nin) üstünde gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 3. Girişimcilik Niyeti ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklara İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Girişimcilik Niyeti	Kız	157	209,51	32892,50	17661,50	0,15
	Erkek	243	194,68	47307,50		
Değişken	Medeni Durum	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Girişimcilik Niyeti	Evli	37	218,04	8067,50	6066,50	0,27
	Bekâr	363	198,71	72132,50		
Değişken	Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Girişimcilik Niyeti	Lisans	380	198,28	75347,50	2957,50	0,45
	Lisansüstü	20	242,63	4852,50		
Değişken	Girişimcilik Eğitimi	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Girişimcilik Niyeti	Aldı	129	220,73	28474,00	14870,00	0,00
	Almadı	271	190,8	51726,00		
Değişken	İslami Finans Bilgi	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Girişimcilik Niyeti	Var	51	224,86	11468,00	7657,00	0,06
	Yok	349	196,94	68732,00		
Değişken	Yaş Aralığı	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Girişimcilik Niyeti	18-20 yaş	56	201,88	4	6,711	0,152
	21-22 yaş	171	189,99			
	23-24 yaş	101	200,71			
	25-26 yaş	31	210,44			

	26+ yaş	41	234,45			
Değişken	Gelir Düzeyi	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Girişimcilik	0-1000 TL	237	181,14	4	19,247	0,001
Niyeti	1001-2000 TL		219,93			
		1				
	2001-3000 TL		210,71			
		8				
	3001-4000 TL		221,86			
		5				
	4001+ TL		258,03			
		9				

Tablo 3'e bakıldığında öğrencilerin girişimcilik niyetleri ile çeşitli demografik değişkenleri arasındaki farkı gösteren Mann Whitney-U testi sonuçları bulunmaktadır. Tabloya göre öğrencilerin *girişimcilik niyeti* ile *öğrencilerin cinsiyetleri* arasında, öğrencilerin *girişimcilik niyeti* ile *medeni durumları* arasında, öğrencilerin *girişimcilik niyeti* ile *İslami finans ile ilgili bilgilerinin olup olmama durumları* arasında, *öğrencilerin girişimcilik niyetleri* ile *yaşları* arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Ayrıca cinsiyet açısından farklılıklar ele alındığında kız öğrencilerin ortalamasının (Ort: 209,51) erkek öğrencilerin ortalamasından (Ort:194,68) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Medeniyet durumu baz alındığında evli öğrencilerin (Ort: 218,04) bekar öğrencilerin ortalamasından (Ort: 198,71) yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada yer alan öğrencilerden İslami finans araçları ile ilgili bilgisi olan öğrencilerin (Ort: 224,86) İslami finans araçları ile ilgili bilgisi olmayan öğrencilerin ortalamasından (Ort: 196,94) yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaşları temel alındığında zaman en yüksek ortalamasının 26 yaş ve üzerinde olan öğrencilerde (Sıra ort: 234,45) ve en düşük ortalamasının ise 21-22 yaş aralığında olan öğrencilerde (Sıra ort: 189,99) olduğu görülmektedir.

Fakat öğrencilerin *girişimcilik niyeti* ile *eğitim düzeyleri* arasında, öğrencilerin *girişimcilik niyeti* ile *girişimcilik eğitimi alıp almama du-*

rumları arasında, *öğrencilerin girişimcilik niyetleri* ile *gelir düzeyleri* arasında anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Ayrıca eğitim açısından farklıklar ele alındığında lisansüstü öğrencilerinin (Ort: 242,63) lisans düzeyindeki öğrencilerin ortalamasından (Ort: 198,28) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin girişimcilik eğitimi alıp almalarının girişimcilik niyetine etkisi incelendiğinde zaman girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin (Ort: 220,73) girişimcilik eğitimi almayan öğrencilerin ortalamasından (Ort: 190,8) yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin gelirleri ile girişimcilik niyetleri arasındaki bağlantıda farkın kaynağına ilişkin Bonferroni düzeltmesi sonrası yapılan tüm ikili karşılaştırma testlerinin sonuçlarında p değerine (Adjusted Sigma) göre gelir düzeyi 0-1000 TL olan öğrenciler ile 4001+ TL olanlar arasında anlamlı fark vardır ve 4001+ TL geliri olan öğrencilerin girişimcilik niyeti anlamlı şekilde daha yüksektir.

Araştırma sonuçları cinsiyet açısından değerlendirildiğinde; araştırmada cinsiyetin girişimcilik niyetine etkisi olmadığı saptanmıştır. İnceoğlu ve Aytar (1987), Yılmaz ve Sünbül (2009) yapmış olduğu çalışmada da aynı sonucu elde etmiştir. Bu bağlamda araştırma bu yönüyle paralellik göstermiştir. Ancak Wang ve Wong (2004)'un çalışma neticesine göre cinsiyetin girişimcilik ilgilerini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Aynı zamanda erkek öğrencilerin kız öğrencilere nispeten daha girişimci olduklarını da tespit etmiştir. Kristiansen ve Indarti (2004), Negiz ve diğerleri (2009) ve Kılıç ve diğerleri (2012) yapmış oldukları çalışmalarda da erkeklerin kadınlara göre daha girişimci olduğu tespit edilmiştir. Ancak çalışmamız neticesinde kızların erkeklerden daha girişimci olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Yine Bayram'ın (2014) çalışmasına göre de kadın girişimcilerin sayısının her geçen gün arttığını görmekteyiz.

Analizler sonuçlar yaş grupları açısından değerlendirildiğinde; erken yaşlarda olan girişimlerin ilerleyen yaş gruplarının yapmış oldukları girişimlerden daha verimli olduğu muhakkaktır (Gürol 2006; 26). Yaşı büyük öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin yaşı küçük olanlardan daha

yüksek olduğunu belirten Şeşen ve Basım (2010), Korkmaz'dır (2012). Çalışmamızda ise yaş düzeyleri ile girişimcilik niyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir etki çıkmamış olsa bile 26 yaş ve üzeri olan öğrencilerin, yaşı küçük olan öğrencilere göre daha girişken oldukları tespit edilmiştir. Yaşı büyük olan öğrencilerin hayata atılma konusundaki endişeleri ve bilgi düzeylerine bağlı olarak girişimcilik potansiyellerinin bu bağlamda daha çok olduğu belirlenmiştir.

Yapılan analizler gelir düzeyleri açısından değerlendirildiğinde; gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin girişimcilik niyetleri de yüksek olduğu görülmüştür. Literatüre baktığımızda Avşar (2007), Akın ve Zor (2009), Gürel ve diğerleri (2010) ve Kılıç ve diğerleri (2012) ile paralellik göstermektedir.

4.2. Öğrencilerin İslami Finans Araçları Algı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ölçülmek istenen üç temel algı mevcuttur. Bunlardan birincisi öğrencilerin girişimcilik eğitimi alıp almadığıdır. Girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin ölçüldüğü ikinci algıyı yine öğrencilerin İslami finans sistemine yönelik algı ve bilgi düzeyleridir. Böylece girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin girişimcilerine gerek kaynak bulurken gerekse girişimlerinden elde ettikleri getirileri değerlendirirken başvurabilecekleri alternatif finansal sisteme yönelik bilgi ve farkındalık seviyeleri de ölçülmüş olacaktır. Bu kapsamda öğrencilere İslami finans kanalları ve enstrümanları ile ilgili sorular araştırmanın bu incelenmiştir. Bu bölümünde yer alan öğrencilerin İslami finans araçlarının algı düzeylerine yönelik yöneltilen soruların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri şu şekilde gerçekleşmiştir. En yüksek ortalamanın “İslami bir banka ile çalışmayı düşünürüm” (Ort=3,16) olduğu görülmektedir. İkinci sırada en yüksek ortalamanın “İslami bankacılık ve geleneksel bankacılık arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsam İslami bankacılığa yatırım yapmayı tercih ederim” (Ort =3,06) ve üçüncü sırada ise “İslami bankacılığın be-

nim için faydalı olacağına inanıyorum” (Ort =3,02) olduğu görülmektedir. En düşük aritmetik ortalamaya sahip üç yargı ise; “İslami bankacılıkla ilgili bilgi düzeyimi yeterli bulmaktayım” (Ort =2,70), “Vadeli hesap kullanımındaki ana amacım elde edeceğim faiz gelirdir” (Ort =2,66) ve “İslami bankacılıkla ilgili reklam veya ilanlarla sık sık karşılaşırım” (Ort =2,51) şeklinde belirlenmiştir. Genel ortalamaya bakıldığında ise öğrencilerin İslami finans araçları algı düzeyi ortalamasının (Ort =2,89) ortalama sınırı olan (Ort =2,50)’nin üstünde gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 4. İslami Finans Araçları Algı Düzeyi ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklara İlişkin Mann Whitney-U testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	
İslami Finans Araçları	Kız	157	203,62	31968,50	18585,50	0,664	
	Erkek	243	198,48	48231,50			
Değişken	Medeni Durum	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	
İslami Finans Araçları	Evli	37	204,20	7555,50	6578,50	0,838	
	Bekâr	363	200,12	72644,50			
Değişken	Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	
İslami Finans Araçları	Lisans	380	199,83	75936,00	3546,00	0,614	
	Lisansüstü	20	213,20	4264,00			
Değişken	Girişimcilik Eğitimi	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	
İslami Finans Araçları	Aldı	129	201,24	25959,50	17384,50	0,930	
	Almadı	271	200,15	54240,50			
Değişken	İslami Bilgi	Finans	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
İslami Finans Araçları	Var		51	229,49	11704,00	7421,00	0,46
	Yok		349	196,26	68496,00		

Değişken	Yaş aralığı	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
İslami	18-20 yaş	56	193,29	4	1,844	0,764
Finans	21-22 yaş	171	203,35			
Araçları	23-24 yaş	101	193,63			
Algı	25-26 yaş	31	195,15			
Düze yi	26+ yaş	41	219,41			
	Toplam	400				
Değişken	Gelir Düzeyi	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
İslami	0-1000 TL	237	197,11	4	3,465	0,483
Finans	1001-2000 TL		208,66			
Araçları		1				
Algı	2001-3000 TL		206,76			
Düze yi		8				
	3001-4000 TL		172,16			
		5				
	4001+ TL		225,09			
		9				

Tablo 4' de öğrencilerin İslami finans araçları algı düzeyleri ile çeşitli demografik değişkenleri arasındaki farkı gösteren Mann Whitney-U testi sonuçları bulunmaktadır. Analiz sonuçlarına göre; *İslami finans araçları algı düzeyi* ile *öğrencilerin cinsiyetleri* yönünden, *öğrencilerin İslami finans araçları algı düzeyleri* ile *medeni durumları* arasında, *öğrencilerin İslami finans araçları algı düzeyleri* ile *eğitim düzeyleri* arasında, *öğrencilerin İslami finans araçları algı düzeyleri* ile *girişimcilik eğitimi alıp almama durumları* arasında, *öğrencilerin İslami finans araçları algı düzeyi* ile *yaşları* arasında, *öğrencilerin İslami finans araçları algı düzeyi* ile *gelir aralıkları* arasında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır. Ayrıca İslami finans araçları ile algı düzeyleri arasında; cinsiyet açısından kız öğrencilerin ortalamasının (Ort: 203,62) erkek öğrencilerin ortalamasından (Ort:198,48) daha yüksek olduğu, evli öğrencilerin (Ort: 204,20) bekâr öğrencilerin ortalamasından (Ort: 200,12) yüksek olduğu, lisansüstü öğrencilerin (Ort: 213,20) lisans düzeyindeki öğrencilerin ortalamasından (Ort:

199,83) yüksek olduğu, girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin (Ort: 201,24) girişimcilik eğitimi almayan öğrencilerin ortalamasından (Ort: 200,15) yüksek olduğu, 26 yaş ve üzerinde olan öğrencilerde (Sıra ort: 219,41) ve en düşük ortalamanın ise 18-20 yaş aralığında olan öğrencilerde (Ort: 193,29) olduğu, gelirleri açısından en yüksek ortalamanın 4001+ TL geliri olan öğrencilerde (Sıra ort: 225,09) ve en düşük ortalamanın ise 3001-4000 TL aralığında geliri olan öğrencilerde (Ort: 172,16) olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin *İslami finans araçları algı düzeyleri* ile *İslami finans araçları bilgilerinin olup olmama* durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($U=7421,00$; $p < 0,05$). Genel ortalamalarına bakıldığı zaman İslami finans araçları ile ilgili bilgisi olan öğrencilerin (Ort: 229,49) İslami finans araçları ile ilgili bilgisi olmayan öğrencileri ortalamasından (Ort: 196,26) yüksek olduğu görülmektedir. Farklı bir söylemle anlamlı farklılık İslami finans araçları ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin lehinedir.

Araştırmada, öğrencilerin İslami finans araçları hakkındaki algı düzeylerine baktığımızda en yüksek ortalamanın ‘İslami bir banka ile çalışmayı düşünürüm.’ olduğu görülmektedir. Bundan sonra ‘İslami bankacılık ve geleneksel bankacılık arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsam İslami bankacılığa yatırım yapmayı tercih ederim.’ yargısı ortalama olarak yüksek puana sahiptir. Dolayısıyla öğrencilerin İslami bankacılık yaklaşımları pozitif yönde olduğu görülmektedir. Yani öğrencilerin faizsiz sistem olarak bilinen İslami finansal sistem ve katılım bankacılığına rağbetleri vardır. Bunlarla birlikte yapılan araştırmada katılımcıların ‘İslami bankacılıkla ilgili bilgi düzeyimi yeterli bulmaktayım’ ve ‘İslami bankacılıkla ilgili reklam veya ilanlarla sık sık karşılaşırım.’ maddelerinin puan ortalamalarının azlığı Toroman ve diğerlerinin (2015) çalışması ile paralellik göstermektedir.

Yapılan analizler İslami finans bilgisi açısından değerlendirildiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin çok az bir kısmının İslami finans ve araçları hakkında eğitim aldıklarından dolayı araştırma neti-

cesinde değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu, ancak etkisinin zayıf olduğu tespit edilmiştir. Literatüre baktığımızda Akın ve Zor (2009)'un yapmış oldukları çalışmada da aynı sonuca ulaşılmıştır. Uluyol (2013)'un yapmış olduğu çalışmada ise öğrencilerin almış oldukları finans eğitimlerinin girişimcilik niyetine etkisi saptanmıştır.

4.3. Korelasyon ve Regresyona Sonuçları

Çalışma kapsamında elde edilen veriler sonucu gerçekleştirilen analizler neticesinde İslami finans araçları ile girişimcilik niyeti arasındaki Spearman Korelasyon analizi sonuçlarına göre Öğrencilerin İslami finans araçları puanları ile girişimcilik niyetleri arasında anlamlı, [$r=0,18$; $p<0,01$] pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki söz konusudur. Farklı anlatımla, öğrencilerin İslami finans araçları algı düzeyleri arttıkça girişimcilik niyetlerinde de artma söz konusu olmaktadır.

İslami finans araçları algısı ile girişimcilik niyetin arasındaki basit regresyon analizi sonuçlarına göre ise bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyon incelendiğinde İslami finans araçları ile girişimcilik arasında düşük düzeyde ve pozitif ($r=0,17$) bir ilişkinin olduğu görülmektedir, $R=0,176$; $R^2=0,031$; $p<0,1$. Bağımsız değişken, bağımlı değişken olan girişimcilik niyetini % 3 civarında açıklamaktadır.

5. Sonuç

Gerçekleştirilen bu çalışmada İslami finans araçlarının girişimcilik niyeti üzerine etkisi öğrencilerin demografik özellikleri, girişimcilik niyetleri ve algısı İslami finans araçlarına yönelik algı düzeyleri ile ölçülmüştür.

Gerçekleştirilen analizler sonucunda öğrencilerin girişimcilik eğitimi almaları ile girişimcilik niyetleri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen sonuç ülke olarak girişimcilik eğitimlerinin başta yükseköğretim olmak üzere eğitim seviyelerinin her kademesinde olmasına bağlıdır. Ülkemiz, dünyada girişimcilik po-

tansiyeli ve eğilimi yüksek olan ülkeler arasında yer almaktadır. Bu potansiyellerin gelişimi büyük ölçüde eğitim sistemimizin doğasına ve kalitesine bağlıdır. Eğitim sistemlerinin en önemli kurumlarından olan üniversitelerde öğrencilerinin girişimci potansiyellerinin olması önem arz etmektedir. Önemli bir model olarak, girişimci öğrenci profili, yenilikçi bir toplum için büyük önem taşımaktadır. Söz konusu girişimcilik potansiyelini artırmak adına üniversitelerde girişimcilik üzerine hizmet içi eğitim, seminer ve konferanslar düzenlemek ve yenilikçiliği destekleyen bir anlayışla öğretim uygulamaları düzenlemek faydalı olacaktır. Araştırmanın ana konusu olan İslami finans bilgisinin girişimcilik niyeti üzerine etkisi incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin küçük bir oranının İslami finans ve araçları konusunda bilgi sahibi olduğu ve eğitim aldıkları tespit edilmiştir. Az da olsa alınan bu eğitim ile girişimcilik niyetleri arasındaki ilişki ise anlamlı olmakla birlikte düşün seviyede etkili olarak belirlenmiştir. Araştırmanın girişimcilik eğitimi ile girişimcilik niyeti arasındaki soncuna bağlı olarak İslami ekonomi ve İslami finans alanında eğitimlerin artırılmasının İslami finans ürünlerinin tanıtımı ve kullanım alanlarını artıracak ve dolayısıyla öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin artacağı öngörülmektedir. Dünyanın muhtelif ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de İslami finans eğitimleri son dönemde artış göstermeye başlamıştır. Bu sebeple İslami finans sadece bankalardan oluşan bir yapı üzerinde değildir. Dolayısıyla İslami finansın yapısal sistemi, işleyişi, ilkelerinin öğretildiği, tanıtıldığı ve uygulama alanlarının oluşturulmaya çalışıldığı lisans ve lisansüstü programlara tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artırılması faydalı olacağı belirlenmiştir. Ayrıca İslami finansal sistemin Türkiye’de uygulayıcısı konumunda olan katılım bankaları gerek kendi kurumlarında çalışacak personelini yetiştirmek gerekse küresel bazda yaşanabilen ekonomik krizlere karşı geleneksel bankacılığın iyi bir alternatifi olmasından dolayı bu tür eğitim ve programlara öncülük etmeleri hem makro açıdan hem de sektörel olarak faydalı olacağı öngörülmektedir. Araş-

tırmadan çıkan bir diğer sonuç ise yaş ile girişimcilik niyeti arasındaki bağlantıdır. Yaş ilerledikçe girişimcilik niyetinde de bir artış meydana gelmektedir. Bu da öğrencilerin girişimcilik üzerine aldıkları eğitimlerin büyük bir bölümünün üniversite yıllarında almasından dolayı eğitim ile girişimcilik niyeti arasındaki anlamlı ve pozitif etkinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden girişimcilik eğitimleri ne kadar fazla ve erken dönemlerde başlanırsa girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkması o denli fazla olacaktır.

Araştırmadan çıkan bir diğer sonuç ise İslami girişimcilik konusunda finansman kaynağı olarak görülen katılım bankalarıdır. İslami ekonomik kurallara göre faaliyette bulduklarını belirten kalkınma bankaları hem yatırımcılara hem de tüketiciler bu anlamda alternatif bir kapı olarak karşımıza çıkmaktadır. İslami bankacılık sistemi, gerek dünyada gerekse ülkemizde geleneksel bankacılığın bir alternatifi olarak görülmektedir. Fakat bu sistem içerisinde gelişmelerin artması, mevcut müşterilerin devamlılığı ve yeni müşterilerin algısı, söz konusu olan bankaları tercih etmelerinde belirleyici unsur olmaktadır. İslami finans araçlarının sunucusu konumunda kalkınma bankalarının girişimcilik niyeti olan bireyler üzerinde ne denli bildiğinin, diğer bir deyişle farkındalıklarının ne denli ön planda olduğunu belirlemek amacıyla sorulan sorularda öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kalkınma bankaları ile çalışmaya niyetli oldukları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin katılım bankaları ile konvansiyonel bankalar arasında bir seçim yapmak durumunda olsalar tercihlerini katılım bankalarından yana kullandığı belirlenmiştir. Yani öğrencilerin faizsiz sistem olarak bilinen İslami finansal sistem ve katılım bankacılığına rağbetleri vardır. Bu kapsamda İslami finansal sistem üzere çalışan bankaların reklam ve tanıtımlarını artırarak, bilgi eksikliğini giderme hususunda ki çalışmalarına hız vermeleri, İslami bankacılığın geleneksel bankacılık karşısında alternatif olma yolunda katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak girişimcilik eğitimlerine yapılan yatırımların karşılığı

olarak ülkede girişimcilik ekosisteminin gelişimim göstereceği ve ortaya çıkan bu ekosistem meydana getireceği katma değer ile makro açıdan ülke ekonomisine ve istihdamına katkı sağlayacağı bir gerçektir. Bu çerçevede girişimcilik eğitimlerinin artırılması önerilmektedir. Ayrıca ekonomik olarak İslami hassasiyetleri olan bireylerin alternatif olarak gördükleri katılım bankalarının pazarda daha çok yer alabilmeleri adına hem eğitime destek olmaları hem de görünürlüklerini artırmaları yine çalışmadan çıkan diğer bir sonuçtur.

A Study on Students Entrepreneurship Intentions and Islamic Finance Perception Levels: The Case of Düzce University

Abstract: As Adam Smith argues, the maximization of benefit in the individual sense provides the benefit maximization in the macro sense. Therefore, entrepreneurs have a great role in the development of their countries. Islamic financial institutions continue to work with alternative means to traditional banking. Islamic Finance tools are important in providing the resources that entrepreneurs need by paying attention to Islamic sensitivities. In this study, the effect of Islamic financial instruments on the point of being a source of financing for entrepreneurs was investigated. The study was conducted with Düzce University students using questionnaire technique. As a result of the study, it has been determined that Islamic finance instruments have a significant effect on entrepreneurship intention. Significant differences were found between entrepreneurship intention and income levels, education levels and students entrepreneurship trainings.

Keywords: Islamic Finance, Entrepreneurship, Entrepreneurship Intentions.

Kaynaklar

Ahmad, A. (2010), “Global Financial Crisis: An Islamic Finance Perspective”, **International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance**

and Management, 3 (4): 306-320.

Akpınar, S. (2009), **Girişimciliğin Temel Bilgileri**, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Akın, A. ve İ. Zor (2009), “İşletmecilik Eğitiminin Bireyin Girişimci Niteliklerinin Geliştirilmesine Etkileri”, **ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources**, 11 (1): 113-138.

Avşar, M. (2007), **Yükseköğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması: Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bagozzi, R. P. and Y. Yi (2012), “Specification, Evaluation, and Interpretation of Structural Equation Models”, **Journal of the Academy of Marketing Science**, 40 (1): 8-34.

Balaban, Ö. ve Y. Özdemir (2008), “Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi”, **Araştırma Makaleleri**, 3 (2): 133-147.

Bayram, G. N. (2014), **Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bilge, H. ve V. Bal (2012), “Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2012-2 (16): 131-148.

Bozkurt, Ö., Z. Aslan ve M. Göröl (2011), “Yükseköğretimde Verilen Girişimcilik Eğitiminin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Teknik Program ve Sosyal Program Karşılaştırmalı Bir Araştırma”, **Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar**, 27-29 Mayıs 2011, İstanbul.

Doğan, S. (2010), **Avrupa Birliği'nin Girişimcilik Politikası: KOBİ Yaklaşımı ve Türkiye**, İstanbul: İTO Yayınları.

Dood, S. D. and P. T. Seaman (1998), “Religion and Enterprise: An Introductory Explanation”, **Entrepreneurship, Theory and Practice**, 23 (1): 71-86.

Er, Bünyamin ve M. Mutlu (2017), “İslam ve Girişimcilik: Girişimci Adayları Üzerine Bir Araştırma”, **Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 4 (2): 33-50.

- Ghazanfar, S. M. and A. A. Islahi** (1997), “Economic Thought of al-Ghazali”, **Islamic Economics Research Series**, Jeddah: King Abdulaziz University, 450-505 A.H. / 1058-1111 A.D.
- Gurel, E, L. Altınay ve R. Daniele** (2010), “Tourism Students’ Entrepreneuria Intentions”, **Annals of Tourism Research**, 37 (3): 646–669.
- Gürol, M.** (2006), **Küresel Arena’da Girişimci ve Girişimcilik**, Ankara: Gazi Kitabevi.
- İnceoğlu, D. ve G. Aytar** (1987), “Bir Grup Ergende Atılan Davranış Düzeneyi Araştırması”, **Psikoloji Dergisi**, 6 (21): 23-24.
- İn’namı, Y. and R. Koizumi** (2013), “Structural Equation Modeling in Educational Research: A Primer”, in (ed.) M. S. Khine (2013), **Applications of Structural Equation Modeling in Educational Research and Practice**, Rotterdam: Sense Publishers.
- Kılıç, R., B. Keklik ve N. Çalış** (2012), “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İİBF İşletme Bölümü Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 17 (2): 423-435.
- Korkmaz, (2012)**, “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi**, 2 (14): 210.
- Kristiansen, S. ve N. Indarti** (2004), “Entrepreneurial Intention among Indonesian and Norwegian Students”, **Journal of Enterprising Culture**, 12 (1): 55-78.
- Negiz, N., K. Özdaşı, G. Özkul ve A. M. Alparıslan** (2009), “Girişimcilik Özellikleri ve Tipleri Açısından Cinsiyet Farklılıkları: SDÜ-İİBF Araştırması”, **Uluslararası - Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi**, 5-7 Mart 2009, Sakarya, Türkiye.
- Schermelleh-Engel, K., H. Moosbrugger and H. Muller** (2003), “Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-Of-Fit Measures”, **MPR-Online**, 8: 23-74.
- Sezer, C.** (2013), “Kariyer Olarak Girişimcilik ve Girişimcilik Niyetini Etkileyen Faktörlerin İçerik Analizi İle Belirlenmesi”, **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2 (6): 49-60.
- Sili, A. ve S. Akten-Çürük** (2013), “Bir İdeal Toplum Bileşeni Olarak İslam’ın Temel Ekonomik İlkeleri”, **Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal**

Analiz Dergisi, 2013-2: 107-123.

Şeşen, H. ve H. N. Basım (2012), “Demografik Faktörler ve Kişiliğın Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, **Ege Akademik Bakış**, 12 (22): 21-28.

Thomas, A., S. Cox and B. Kraty (2005), **Structuring Islamic Finance Transactions**, London: Euromoney Books.

TKBB (2018). Hakkımızda/Tarihçe, <http://www.tkbb.org.tr/tarihce.>, Erişim Tarihi: 20.06.2019.

Toroman, C., H. A. Ata ve M. F. Buğın (2015), “İslami Bankacılık Faaliyetlerine Yönelik Müşteri Algısı Üzerine Bir Araştırma”, **Gaziantep University Journal of Social Sciences**, 14 (4): 761-779.

Uluyol, O. (2013), “Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Gölbaşı Meslek Yüksekokulu Örneği”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 15: 349-372.

Wang, K. C. and P. K. Wong (2004), “Entrepreneurial Interest of University Students in Singapore”, **Technovation**, 24: 163–172.

Yakar, S., S. Y. Kandır ve Y. B. Önal (2013), “Yeni Bir Finansman Aracı Olarak Sukuk-Kira Sertifikası ve Vergisel Boyutunun İncelenmesi”, **Bankacılar Dergisi**, 84: 72-94.

Yıldız, S. (2015), “Katılım 30 Endeksi ile BİST 100 Endeksi'nin Performanslarının Değerlendirilmesi”, **Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar**, 52 (606): 41-54.

Yılmaz, E. ve A. M. Sünbül (2009), “Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin Geliştirilmesine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 21(2): 195-203.

TTKB, Türkiye Katılım Bankaları Birliğı 2019 Yılı Raporu, <https://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Katilim-Bankalari-2019.pdf>